

EUROOPA KOHTU OTSUS (suurkoda)

24. mai 2011*

Kohtuasjas C-47/08,

mille ese on EÜ artikli 226 alusel 11. veebruaril 2008 esitatud liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi,

Euroopa Komisjon, esindajad: J.-P. Keppenne, H. Støvlbæk ja G. Zavvos, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis,

hageja,

keda toetab:

Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriik, esindaja: S. Ossowski,

menetlusse astuja,

* Kohtumenetluse keel: prantsuse.

versus

Belgia Kuningriik, esindajad: C. Pochet ja L. Van den Broeck, keda abistasid *avocat* H. Gilliams ja *avocat* L. Goossens,

kostja,

keda toetavad:

Tšehhi Vabariik, esindaja: M. Smolek,

Prantsuse Vabariik, esindajad: G. de Bergues ja B. Messmer,

Läti Vabariik, esindajad: L. Ostrovska, K. Drēviņa ja J. Barbale,

Leedu Vabariik, esindaja: D. Kriaučiūnas,

Ungari Vabariik, esindajad: J. Fazekas, R. Somssich, K. Veres ja M. Fehér,

Slovaki Vabariik, esindajad: J. Čorba ja B. Ricziová,

menetlusse astujad,

EUROOPA KOHUS (suurkoda),

koosseisus: president V. Skouris, kodade esimehed A. Tizzano, J. N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev (ettekandja) ja J.-J. Kasel, kohtunikud R. Silva de Lapuerta, E. Juhász, G. Arestis, M. Ilešič, C. Toader ja M. Safjan,

kohtujurist: P. Cruz Villalón,
kohtusekretär: M.-A. Gaudissart,

arvestades kirjalikus menetluses ja 27. aprilli 2010. aasta kohtuistungil esitatut,

olles 14. septembri 2010. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Euroopa Ühenduste Komisjon palub oma hagiavalduses Euroopa Kohtul tuvastada, et kuna Belgia Kuningriik kehtestas notariametis tegutsemiseks kodakondsustingimuse ja ei ole selle kutseala suhtes üle võtnud nõukogu 21. detsembri 1988. aasta direktiivi 89/48/EMÜ vähemalt kolmeaastase kutseõppe läbimisel antavate kõrgharidusdiplomite tunnustamise üldsüsteemi kohta (EÜT 1989, L 19, lk 16; ELT eriväljaanne 05/01, lk 337), mida on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. mai 2001. aasta direktiiviga 2001/19/EÜ (EÜT L 206, lk 1; ELT eriväljaanne 05/04, lk 138; edaspidi „direktiiv 89/48”), siis on Belgia Kuningriik rikkunud EÜ artiklitest 43 ja 45 ning direktiivist 89/48 tulenevaid kohustusi.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

- 2 Direktiivi 89/48 põhjendus 12 nägi ette, et „kõrgharidusdiplomite tunnustamise üldsüsteem ei piira mitte mingil määral [EÜ artikli 45] kohaldamist”.

3 Direktiivi 89/48 artikkel 2 oli sõnastatud järgmiselt:

„Käesolevat direktiivi kohaldatakse kõigi liikmesriikide kodanike suhtes, kes soovivad vastuvõtvast liikmesriigis tegutseda reguleeritud kutsealal füüsilisest isikust ettevõtjana või töötajana.

Käesolevat direktiivi ei kohaldata kutsealade suhtes, mille puhul kohaldatakse eraldi direktiivi, millega on ette nähtud diplomite vastastikuse tunnustamise kord liikmesriikides.”

4 Notari kutseala ei ole reguleeritud ühegi osundatud artikli 2 teises lõigus nimetatud liiki õigusaktiga.

5 Direktiiv 89/48 nägi ette selle ülevõtmiseks tähtaja, mis möödus direktiivi artikli 12 kohaselt 4. jaanuaril 1991.

6 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. septembri 2005. aasta direktiiv 2005/36/EÜ kutse kvalifikatsioonide tunnustamise kohta (ELT L 255, lk 22) tunnistas artiklis 62 direktiivi 89/48 alates 20. oktoobrist 2007 kehtetuks.

7 Direktiivi 2005/36 põhjendus 41 näeb ette, et direktiiv „ei piira [EÜ] artikli 39 lõike 4 rakendamist ja [EÜ] artikli 45 rakendamist eelkõige notarite suhtes”.

Siseriiklik õigus

Notariameti üldine korraldus

- 8 Belgia õiguskorras peavad notarid oma ametit vaba elukutsena. Notariameti korraldust reguleerib loi du 25 ventôse an XI contenant organisation du notariat (notariaadi korraldust sisaldav XI aasta 25. vantoosi seadus; edaspidi „notariaadiseadus”), mida on muudetud 4. mai 1999. aasta seadusega.
- 9 Nimetatud seaduse artikli 1 esimese lõigu kohaselt on notarid „ametiisikud, kelle ülesanne on vastu võtta kõik dokumendid ja lepingud, millele pooled peavad saama või tahavad saada sellist ametlikkust, nagu on avaliku võimu kandjate dokumentidel, et kinnitada nende dokumentide ja lepingute kuupäev, tagada nende säilitamine, väljastada nendest täitmismärkega ära kirju ja kinnitatud ära kirju”.
- 10 Nimetatud seaduse artikli 5 lõige 1 sätestab, et „notarid täidavad oma ülesandeid nende asukohajärgses tööpiirkonnas”. Notariaadiseaduse artikli 9 lõike 1 esimene lõik näeb ette, et poolel on õigus notarit vabalt valida, välja arvatud juhtudel, kui notari peab määrama kohus. Notarite arvu, notaribüroode jaotuse ja notarite ametipidamise koha määrab kindlaks kuningas kooskõlas sama seaduse artikli 31 sätetega.
- 11 Notariaadiseaduse artikli 50 kohaselt võib notar pidada oma ametit üksi või koos ühe või mitme notariga, kelle asukoht on samas tööpiirkonnas, või äriühingu vormis notariühingus.

- 12 Notaritele makstav tasu on sätestatud seadusega vastavalt kuninga 16. detsembri 1950. aasta dekreedile, mis puudutab notari tasu määrasid.
- 13 Notariaadiseaduse artikli 35 lõike 3 kohaselt peab Belgias notarikandidaadiks saamiseks olema huvitatud isik muu hulgas Belgia kodanik.

Notari ametitegevus

- 14 Mis puudutab notari erinevaid tegevusi Belgia õiguskorras, siis on kindel see, et notari peamine ülesanne on koostada ametlikke dokumente. Notari sekkumine võib olla seega kohustuslik või vabatahtlik sõltuvalt dokumendist, mida ta peab tõestama. Selle sekkumisega tuvastab notar, et täidetud on kõik dokumendi koostamiseks seaduses ette nähtud tingimused, samuti et asjaomastel pooltel on õigus- ja teovõime.
- 15 Ametlik dokument on defineeritud code civil'i (tsiviilseadustik; edaspidi „tsiviilseadustik”) artiklis 1317, mis asub nimetatud seadustiku III raamatu III jaotise VI peatükis „Kohustuste ja maksmise tõendamine”. Selline dokument on nimetatud artikli sõnastuse kohaselt „dokument, mille on seaduses ettenähtud vormis koostanud ametiisik, kelle pädevuses on dokumendi koostamise kohas sellise dokumendi koostamine”.
- 16 Notariaadiseaduse artikli 19 kohaselt on notariaalakt kohtus tõendusjõuga ning kogu Belgia Kuningriigi territooriumil täitmisele pööratav.

- 17 Tsiviilseadustiku artiklis 1319 on täpsustatud, et „[a]metlikul dokumendil on lepingu- poolte ja nende pärijate või õigusjärglaste suhtes täielik tõendusjõud selles sisalduva kokkuleppe osas”.
- 18 Sama seadustiku artikkel 1322 näeb ette, et „[o]makäeliselt allkirjastatud dokumendil, mida tunnustab sellega kohustatud isik, või mida peetakse kehtivaks seaduse alusel, on sellele alla kirjutanud isikute ja nende pärijate ja õigusjärglaste vahel sama tõen- dusjõud kui ametlikul dokumendil”.
- 19 Code judiciaire'i (kohtuseadustik; edaspidi „kohtuseadustik”) artikli 516 kohaselt on juhul, kui õigusnormid ei näe ette teisiti, ainult kohtutäiturid pädevad pöörama täitmi- sele kohtuotsuseid ning täitmisele pööratavas vormis dokumente või täitedokumen- te. Kohtuseadustiku artiklid 1395 ja 1396 sätestavad, et kõigi muu hulgas sundtäitmi- se viise puudutavate taotlustega tuleb pöörduda täitemenetluse küsimusi lahendava kohtu poole. Viimati nimetatu tagab täitmisele pööramist käsitlevate õigusnormide järgimise. Kohus võib ka omal algatusel nõuda tõestavatelt või volitatud ametiisikutelt või ministeeriumi ametnikelt menetluse seisu kohta aruande koostamist.
- 20 Lisaks tõestamistoimingutele on notaritel Belgia õiguskorras muu hulgas järgmised ülesanded.
- 21 Kohtuseadustiku artiklite 1148–1173 kohaselt teeb notar teatavaid toiminguid pit- seerimisel ja pitseri eemaldamisel. Pitseerimiseks ja pitseri eemaldamiseks annab loa rahukohus. Tungiva vajaduse korral võib rahukohus anda pitseri ajutise eemaldamise korralduse ning määrata notari, kes esindab kohapeal mitteviibivaid isikuid, ning no- tari, kes koostab vara nimekirja ning tagab esemete säilimise.

- 22 Kohtuseadustiku artiklite 1175–1184 alusel on notari ülesandeks koostada pärandvara, ühisvara või kaasomandis oleva vara nimekiri. Sellise nimekirja koostamiseks on üldjuhul vaja rahukohtu luba, millele järgnevalt koostatakse nimekiri notariaalaktiga. Probleemide tekkimisel pöörduv notar rahukohtu poole.
- 23 Notari rolli seoses kinnisvara teatava müügiga reguleerivad kohtuseadustiku artiklid 1186–1190. Sellise müügi läbiviimiseks peavad huvitatud isikud seaduses sätestatud juhtudel eelnevalt taotlema rahukohtu luba. Kui viimati nimetatute taotluse rahuldab, teeb ta notari ülesandeks müügi läbiviimise.
- 24 Vastavalt kohtuseadustiku artiklitele 1207–1224 on notarile vara kohtuliku jagamise korral antud ka teatavate toimingute tegemise õigus. Kõigepealt annab pädev kohus vara jagamise korralduse ja suunab pooled vajadusel tema poolt kindlaksmääratud tingimustel ühe või kahe omal algatusel nimetatud notari juurde, kui pooled ei suuda notari valikus kokku leppida. Pärast vallas- ja kinnisasjade hindamist või müüki koostab notar jagamise eesmärgil vara nimekirja. Kohus lahendab võimalikud vaidlused, seejärel kinnitab selle nimekirja või saadab selle määratud notarile tagasi, et viimane koostaks täiendava nimekirja või nimekirja, mis vastab kohtu antud juhistele.
- 25 Notar teeb vastavalt kohtuseadustiku artiklile 1560 jj ka teatavaid toiminguid sissenõude pööramisel kinnisasjale. Nende sätete kohaselt pöörab täitedokumendi kõigepealt täitmisele kohtutäitur, kes toimetab täitmisteate võlgnikule. Võlgnikule on seejärel täitmiseks ette nähtud tähtaeg. Kui see tähtaeg on viimaks möödunud ja võlgnik ei ole vahepeal oma kohustust täitnud, siis arestib kohtutäitur kohtutäituri dokumendiga asjaomase kinnisasja, millele järgneb selle dokumendi alusel kande tegemine kinnistusraamatusse. Võlausaldaja esitatud taotluse alusel määrab täitemenetlusega tegelev kohus notari, kelle ülesanne on korraldada enampakkumine või müüa asjaomane vara kokkuleppeliselt, kui kohtunik on selleks loa andnud, ning määrata nõuete rahuldamisjärgud. Enampakkumise korral koostab selleks volitatud notar pakkumistingimused, milles on märgitud müügi kuupäev ning et hinna tasumine toimub

võlausaldajatele. Kui pakkumistingimused vaidlustatakse, siis koostab notar protokoll, peatab kõik toimingud ning edastab asja kohtule. Kohtuseadustiku artiklid 1395 ja 1396, mida on käsitletud käesoleva kohtuotsuse punktis 19, on kohaldatavad kinnisasjale sissenõude pööramise korral.

- 26 Kohtuseadustiku artiklites 1639–1654 sätestatud eeskirjade kohaselt on notar tegev ka võlausaldajate nõuete rahuldamisjärkude määramise menetluses, mis järgneb müügile avalikul enampakkumisel. Nii koostab selleks volitatud notar müügist saadava tulu jaotamise või vajadusel eelisjärjekorras rahuldatavate nõuete ja hüpoteekide rahuldamise järjekorra kohta protokoll. Kui ühtegi vastuväidet ei ole esitatud, lõpetab notar nimetatud protokoll ja edastab võlausaldajatele täitmisele pööratavas vormis rahuldamisjärkudega nimekirja. Võimalikud tekkivad vaidlused lahendab kohus.
- 27 Peale selle peavad teatavad tehingud olema notariaalselt tõestatud, vastasel juhul on need tühised. Sellised tehingud on nimelt kinge isikute eluajal, testament, abieluvareleping ja seadusjärgne kooseluleping.
- 28 Notar teeb toiminguid ka äriühinguid ja mittetulundusühinguid reguleeriva õiguse raames. Näiteks peavad teatavate äriühingute üldkoosolekute otsused nende äriühingute lõpetamise kohta olema code des sociétés' (äriseadustik; edaspidi „äriseadustik”) artikli 181 lõike 4 kohaselt koostatud ametlike dokumentidena. Sama kehtib loi sur les associations sans but lucratif, des associations internationales sans but lucratif et des fondations'i (mittetulundusühingute, rahvusvaheliste mittetulundusühingute ja sihtasutuste seadus; edaspidi „mittetulundusühingute, rahvusvaheliste mittetulundusühingute ja sihtasutuste seadus”) artiklite 27 ja 46 kohaselt nende ühingute ja sihtasutuste asutamisdokumentide suhtes. Mittetulundusühingud ja sihtasutused saavad oma õigusvõime samamoodi nagu äriühingud pärast asutamisdokumendi esitamist äriregistrile (äriseadustiku artikli 2 lõige 4 ja artikkel 68, ning nimetatud seaduse artikkel 3, artikli 26 *novies* lõige 1, artikli 29 lõige 1 ja artikli 31 lõige 1). Peale

selle kontrollib äriseadustiku artiklite 882–884 kohaselt äriühingute ühinemise või jagunemise või asukoha muutmise seaduslikkust notar.

Kohtueelne menetlus

- 29 Komisjon sai kaebuse, mis puudutas Belgias notariametis tegutsemiseks ette nähtud kodakondsustingimust. Pärast nimetatud kaebuse läbivaatamist saatis komisjon Belgia Kuningriigile 8. novembri 2000. aasta kuupäevaga märgukirja, milles palus esitada kahe kuu jooksul oma märkused, mis käsitlevad ühelt poolt nimetatud kodakondsustingimuse kooskõla EÜ artikli 45 esimese lõiguga ning teiselt poolt direktiivi 89/48 üle võtmata jätmist notari kutseala suhtes.
- 30 Belgia Kuningriik vastas nimetatud märgukirjale 1. veebruari 2001. aasta kirjaga.
- 31 Komisjon saatis 15. juulil 2002 sellele liikmesriigile täiendava märgukirja, heites viimasele ette, et ta ei ole täitnud EÜ artiklist 43 ja artikli 45 esimesest lõigust ning direktiivist 89/48 tulenevaid kohustusi.
- 32 Nimetatud liikmesriik vastas sellele täiendavale märgukirjale 10. oktoobri 2002. aasta kirjaga.
- 33 Kuna Belgia Kuningriigi argumendid ei veennud komisjoni, siis saatis ta 18. oktoobril 2006 nimetatud liikmesriigile põhjendatud arvamuse, milles ta konstateeris, et

see liikmesriik on rikkunud EÜ artiklist 43 ja artikli 45 esimesest lõigust ning direktiivist 89/48 tulenevaid kohustusi. Nimetatud institutsioon kutsus seda liikmesriiki võtma põhjendatud arvamuse järgimiseks vajalikke meetmeid kahe kuu jooksul arvamuse kättesaamisest.

34 Belgia Kuningriik tõi 13. detsembri 2006. aasta kirjas välja põhjused, miks ta leiab, et komisjoni seisukoht ei ole põhjendatud.

35 Neil asjaoludel otsustas komisjon esitada käesoleva hagi.

Hagi

Esimene väide

Poolte argumendid

36 Komisjon palub oma esimeses väites Euroopa Kohtul tuvastada, et kuivõrd Belgia Kuningriik näeb notariametis tegutsemise õiguse ette üksnes oma riigi kodanikele, siis on Belgia Kuningriik rikkunud EÜ artiklist 43 ja artikli 45 esimesest lõigust tulenevaid kohustusi.

- 37 Nimetatud institutsioon rõhutab kõigepealt, et teatavates liikmesriikides ei ole notariametis tegutsemise õigus tehtud sõltuvaks kodakondsustingimusest ning et teised liikmesriigid nagu Hispaania Kuningriik, Itaalia Vabariik ja Portugali Vabariik on selle tingimuse kehtetuks tunnistanud.
- 38 Komisjon meenutab esiteks, et EÜ artikkel 43 on üks liidu õiguse alussätteid, mille eesmärk on tagada igale liikmesriigi kodanikule, kes soovib kasutada asutamisvabadust – isegi kui ainult täiendavalt – teises liikmesriigis füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemiseks, võrdne kohtlemine selle teise riigi kodanikega, ning keelab igasuguse diskrimineerimise kodakondsuse alusel.
- 39 Nimetatud institutsioon nagu ka Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriik väidavad, et EÜ artikli 45 esimest lõiku tuleb tõlgendada autonoomselt ja ühetaoliselt (15. märtsi 1988. aasta otsus kohtuasjas 147/86: komisjon *vs.* Kreeka, EKL 1988, lk 1637, punkt 8). Kuivõrd see säte näeb ette erandi asutamisvabadusest nende tegevuste osas, mis on seotud avaliku võimu teostamisega, siis tuleb seda peale selle tõlgendada kitsalt (21. juuni 1974. aasta otsus kohtuasjas 2/74: Reyners, EKL 1974, lk 631, punkt 43).
- 40 EÜ artikli 45 esimeses lõigus ette nähtud erandit tuleb seega piirata nende tegevustega, mis on otseselt ja eriomaselt seotud avaliku võimu teostamisega (eespool viidatud kohtuotsus Reyners, punktid 44 ja 45). Komisjoni arvates tähendab avaliku võimu mõiste üldnormidest kõrvale kalduva otsustusõiguse teostamist, mis väljendub õiguses tegutseda teiste õigussubjektide tahtest sõltumatult või isegi selle tahte vastaselt. Euroopa Kohtu praktika kohaselt väljendub avalik võim eeskätt sunnimeetmete kohaldamise õiguse teostamises (29. oktoobri 1998. aasta otsus kohtuasjas C-114/97: komisjon *vs.* Hispaania, EKL 1998, lk I-6717, punkt 37).

- 41 Komisjon ja Ühendkuningriik on seisukohal, et avaliku võimu teostamisega seotud tegevust tuleb eristada tegevusest üldistes huvides. Tõepoolest on mitmesugustele kutsealadele antud üldistes huvides eripädevus, ilma et need siiski oleksid seotud avaliku võimu teostamisega.
- 42 EÜ artikli 45 esimese lõigu kohaldamisalast on samuti välistatud tegevused, mis kujutavad endast avaliku võimu toimimise toetamist või sellele kaasaaitamist (vt selle kohta 13. juuli 1993. aasta otsus kohtuasjas C-42/92: Thijssen, EKL 1993, lk I-4047, punkt 22).
- 43 Peale selle meenutavad komisjon ja Ühendkuningriik, et EÜ artikli 45 esimene lõik peab põhimõtteliselt silmas kindlaid tegevusi, mitte ühte kutseala tervikuna, välja arvatud kui asjaomased tegevused ei ole lahutatavad nimetatud kutseala raames teostatavate tegevuste kogumist.
- 44 Teiseks analüüsib komisjon erinevaid tegevusi, millega notarid Belgia õiguskorras tegelevad.
- 45 Mis puudutab esiteks dokumentide ja kokkulepete tõestamist, siis märgib komisjon, et notar piirdub poolte tahte kinnitamisega pärast seda, kui ta on neid nõustanud, ning sellele tahtele õiguslike tagajärgede andmisega. Selle toimingute tegemisel ei ole notaril poolte suhtes mingisugust otsustusõigust. Seega on tõestamine üksnes pooltevahelise eelneva kokkuleppe kinnitamine. Tähtsust ei oma asjaolu, et teatavate dokumentide puhul on tõestamine kohustuslik, kuna paljud menetlused on kohustuslikud, ilma et need oleksid avaliku võimu teostamise väljenduseks.

- 46 Nii on see ka notariaalaktidega seonduva tõendamiskorra eripära osas, kuna sarnane tõendusjõud on antud ka teistele dokumentidele, mis ei kuulu avaliku võimu teostamise alla, nagu vannutatud metsavahtide koostatavad protokollid. Asjaolu, et notar vastutab tema koostatud notariaalaktide eest, ei ole rohkem oluline. See on nimelt niimoodi enamiku vabade elukutsete puhul nagu advokaadid, arhitektid või arstid.
- 47 Mis puudutab ametlike dokumentide täitmisele pööratavust, siis leiab komisjon, et täitmismärke lisamine küll eelneb tegelikule täitmisele, kuid ei ole selle osa. Seega ei anna niisugune täitmisele pööratavus notaritele sunnimeetmete kohaldamise õigust. Lisaks sellele ei lahenda võimalikku vaidlust mitte notar, vaid kohus.
- 48 Mis puudutab teiseks notari ülesandeid seoses kinnisasjale sissenõude pööramisega, siis piirdub notar täitemenetlusega tegeleva kohtu korralduste täitmisega. Sama kehtib ka juhul, kui tegemist on sundtäitmise väliselt kinnisasjade müümisega avaliku enampakkumise teel.
- 49 Kolmandaks piirdub notari roll pärandvara, ühisvara või kaasomandis oleva vara nimekirja koostamisel üksnes selle nimekirja koostamisega kohtu kontrolli all. Mis puudutab notari rolli vara kohtulikul jagamisel, siis toimub see samuti kohtu korralduste kohaselt.
- 50 Mis puudutab neljandaks notari ülesandeid seoses kindlate dokumentide koostamisega, nagu nimelt kinkelepingud, abieluvara- ja kooselulepingud ning testamendid, siis leiab komisjon, et notar piirdub vastavalt seadusele poolte tahte kinnitamisega.

- 51 Sama kehtib viiendaks ka notari ülesannete kohta äriühinguid ja mittetulundusühinguid reguleeriva õiguse valdkonnas.
- 52 Peale selle ei ole notari eriline seisund Belgia õiguses, tema nimetamine kuninga poolt ja asjaolu, et tema tegevuse üle teostavad järelevalvet riigiasutused, asjaomaste tegevuste olemuse hindamisel otseselt asjakohased.
- 53 Kolmandaks märgib komisjon nagu ka Ühendkuningriik, et liidu õigusnormid, mis sisaldavad viiteid notari ametitegevusele, ei piira sellele tegevusele EÜ artikli 43 ja artikli 45 esimese lõigu kohaldamist.
- 54 Tõepoolest, nii Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2000. aasta direktiivi 2000/31/EÜ infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektroonilise kaubanduse kohta siseturul (direktiiv elektroonilise kaubanduse kohta) (EÜT L 178, lk 1; ELT eriväljaanne 13/25, lk 399) artikli 1 lõike 5 punkt d kui ka direktiivi 2005/36 põhjendus 41 välistavad oma kohaldamisalast notari ametitegevuse üksnes siis, kui see on otse ja konkreetselt seotud avaliku võimu teostamisega. Tegemist on seega lihtsa reservatsiooniga, mis ei mõjuta kuidagi EÜ artikli 45 esimese lõigu tõlgendamist. Mis puudutab Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2006. aasta direktiivi 2006/123/EÜ teenuste kohta siseturul (ELT L 376, lk 36) artikli 2 lõike 2 punkti l, mis jätab selle direktiivi kohaldamisalast välja notari ametitegevuse, siis rõhutab komisjon, et asjaolu, et seadusandja otsustas jätta nimetatud direktiivi kohaldamisalast välja konkreetse tegevuse, ei tähenda, et EÜ artikli 45 esimene lõik on sellele tegevusele kohaldatav.
- 55 Mis puudutab nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määrust (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (EÜT 2001, L 12,

lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42), nõukogu 27. novembri 2003. aasta määrust (EÜ) nr 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1347/2000 (EÜT L 338, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 243), Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. aprilli 2004. aasta määrust (EÜ) nr 805/2004, millega luuakse Euroopa täitekorraldus vaidlustamata nõuete kohta (ELT L 143, lk 15; ELT eriväljaanne 19/07, lk 38), siis väidab komisjon, et need määrused sätestavad üksnes liikmesriikide kohustuse tunnustada selliseid dokumente, mis on teises liikmesriigis vastu võetud ja täitmisele pööratavad, ja muuta need täitmisele pööratavaks.

56 Komisjon väidab, et Euroopa Parlamendi 23. märtsi 2006. aasta resolutsioon juriidiliste kutsealade ja üldise huvi kohta õigussüsteemide toimimise vastu (ELT C 292E, lk 105; edaspidi „2006. aasta resolutsioon”) on puhtalt poliitiline akt, mille sisu on mitmeti mõistetav, kuna ühelt poolt kinnitas Euroopa Parlament selle resolutsiooni punktis 17, et notari kutsealale tuleb kohaldada EÜ artiklit 45, samal ajal kui teiselt poolt kinnitas ta sama resolutsiooni punktis 2 oma 18. jaanuari 1994. aasta resolutsioonis notari kutseala seisundi ja organisatsiooni kohta ühenduse 12 liikmesriigis (EÜT C 44, lk 36; edaspidi „1994. aasta resolutsioon”) esitatud seisukohta, milles ta väljendas soovi, et notariametis tegutsema asumise eeldusena kaotataks ära koda-kondsustingimus, mis on sätestatud mitme liikmesriigi õigusnormides.

57 Komisjon ja Ühendkuningriik lisavad, et 30. septembri 2003. aasta otsusele kohtuasjas C-405/01: Colegio de Oficiales de la Marina Mercante Española (EKL 2003, lk I-10391), millele viitavad paljud liikmesriigid oma kirjalikes märkustes, aluseks olnud kohtuasi käsitles kaubalaevade kaptenite ja vanemtüürimeeste ulatuslike ülesannete täitmist seoses turvalisuse tagamisega, politsei valdkonda kuuluvate volitustega ning pädevusega notariaal- ja perekonnaseisu puudutavates küsimustes. Seega ei ole Euroopa Kohtul veel olnud võimalust üksikasjalikult analüüsida notarite erinevaid tegevusi EÜ artikli 45 esimest lõiku silmas pidades. Järelikult ei ole see kohtuotsus piisav, et jõuda järeldusele nimetatud sätte kohaldatavuse kohta notarite suhtes.

- 58 Belgia Kuningriik, keda toetavad Tšehhi Vabariik, Prantsuse Vabariik, Leedu Vabariik, Ungari Vabariik ja Slovaki Vabariik, väidab esiteks, et komisjon tõlgendab EÜ artikli 45 esimest lõiku liiga kitsalt. Neist liikmesriikidest esimese arvates osalevad notarid Belgia õiguskorras otseselt ja eriomaselt avaliku võimu teostamisel, sest ühelt poolt on notariaalaktidele antud üldnormidest kõrvale kalduvad õiguslikud tagajärjed ning teiselt poolt on notari tegevused olemuslikult tihedalt seotud kohtuvõimu teostamisega, ning samuti notarite tegevuse tõttu vaidlusi mittepuudutavas valdkonnas.
- 59 Belgia Kuningriik lisab, et notarite seisund Belgia õiguskorras on selline, nagu avaliku võimu teostavatel ametnikel, kusjuures notaritele kohaldatavad nimetamise menetlus ja ameti eluaegsuse süsteem on selline, nagu kohtunike ja prokuröride puhul.
- 60 Seoses notarite erinevate tegevustega rõhutab nimetatud liikmesriik teiseks, et nende hulka kuulub ametlike dokumentide koostamine, mis kujutab endast avaliku võimu konkreetset väljendust. Vastupidi komisjoni väidetele ei piisa notariaalakti koostamiseks pooltevahelisest kokkuleppest. Notar peab nimelt keelduma dokumendi tõestamisest, kui seaduses sätestatud nõuded ei ole täidetud.
- 61 Peale selle tegutseb notar tõestamisel maksude kogujana, sest ta võtab vastu registreerimistoimingu ja hüpoteegiga seonduva kande tegemise eest tasutava võimaliku riigilõivu, andes selle eest vastu kviitungi.
- 62 Notari tõestatud dokumentidel on lisaks sellele täielik tõendusjõud ja need on täitmisel pööratavad.

- 63 Seega on Belgia õiguskorras notariaalakti tõestamismärked, st notari enda poolt tuvastatud asjaolud, mida ta on enda kinnitusel näinud, kuulnud ja teinud, poolte vahel täieliku tõendusjõuga, välja arvatud kui need on tulemuslikult vaidlustatud tõestatud dokumendi õigsuse vaidlustamise menetluses. Seevastu omakäeliselt allkirjastatud dokumentidel puudub tõendusjõud, välja arvatud kui pooled neid tunnustavad.
- 64 Notariaalaktid on samuti täitmisele pööratavad, ilma et selleks oleks vaja eelnevat kohtuotsust. Nimelt tekib notariaalakti koostamisega täidedokument, mis võimaldab kohtutäituril otse selle notariaalakti alusel täitmist alustada. Võlgnik peab täitmise vaidlustamiseks pöörduma täitemenetluse küsimustega tegeleva kohtu poole.
- 65 Belgia Kuningriik väidab kolmandaks, et notaritel on Belgia õiguskorras kindlad ülesanded seoses õiguse rakendamisega nii vaidlusi puudutavas kui mittepuudutavas valdkonnas.
- 66 Mis puudutab esiteks notari erinevaid ülesandeid õiguse rakendamisel vaidlusi puudutavas valdkonnas, mille hulka kuuluvad kinnisasjale sissenõude pööramine, teatav müümine avalikul enampakkumisel, pärandvara, ühisvara või kaasomandis oleva vara nimekirja koostamine, vara kohtulik jagamine, võlausaldajate nõuete rahuldamisjärkude määramise menetlus ja pitseri eemaldamine, siis need on Belgia Kuningriigi väitel kohtuvõimu teostamisega tihedalt seotud.
- 67 Notaril on seega kohtu ülesannetest sõltumatud ja eraldiseisvad ülesanded. Teatavatel juhtudel on notar pädev võtma ühepoolselt meetmed, ilma et selleks oleks vajalik poolte nõusolek. Sellega on tegemist siis, kui kinnisasjale sissenõude pööramisel korraldab notar kinnisasja müüki, või veel ka siis, kui ta vara kohtuliku jagamise käigus koostab vara nimekirja. Eelkõige sissenõude pööramisel on notar pärast pädeva kohtu

poolt nimetamist ainuisikulisena menetluse eest vastutav, kuna enampakkumine on lõplik ja seda ei saa enam vaidlustada. Täitemenetluse küsimusi lahendava kohtu poole saab seega pöörduda üksnes siis, kui vaidlustatakse arestimise seaduslikkust või nõutakse enampakkumise tühistamist.

- 68 Mis puudutab teiseks notarite ülesandeid õiguse rakendamisel vaidlusi mittepuudutavas valdkonnas, eelkõige seoses testamentide, abieluvaralepingute või kooselulepingutega, siis on Belgia Kuningriigi väitel nende eesmärk vältida hilisemaid kohtuvaidlusi. Seega on notaritele ja kohtunikele usaldatud kaks erinevat õiguse rakendamise osa, nii et esimesed tegutsevad vaidlusi mittepuudutavas valdkonnas ja teised vaidlusi puudutavas valdkonnas. Notari tegevused ei ole seega kohtu tegevuste suhtes abistavad ega ettevalmistavad.
- 69 Peale selle kinnitas Euroopa Kohus oma eespool viidatud otsuses Colegio de Oficiales de la Marina Mercante Española, et notari tegevus testamendi koostamisel kujutab endast osalemist avaliku võimu volituste teostamisel.
- 70 Kolmandaks, äriühinguõiguse valdkonnas tegutseb notar avaliku võimu esindajana, tagades üldistes huvides tehingute seadusele vastavuse.
- 71 Belgia Kuningriik ja Leedu Vabariik väidavad neljandaks, et liidu seadusandja on kinnitanud, et notarid on seotud avaliku võimu teostamisega. Sellega seoses viitavad nad käesoleva kohtuotsuse punktis 54 nimetatud liidu õigusaktidele, mis kas jätavad notarite ametitegevuse nende vastavast kohaldamisalast välja, kuna notarid on seotud

avaliku võimu teostamisega, või tunnustavad nad seda, et ametlikud dokumendid koostab kas avaliku võimu kandja või mõni muu selleks riigi poolt volitatud institutsioon. Peale selle tuleneb käesoleva kohtuotsuse punktis 55 nimetatud õigusaktidest, et notariaalaktid on täitmisele pööratavuse osas võrdsustatud kohtuotsustega.

- ⁷² Need liikmesriigid lisavad viimaks, et parlament kinnitas oma 1994. aasta ja 2006. aasta resolutsioonides, et notariamet on seotud avaliku võimu teostamisega.

Euroopa Kohtu hinnang

– Esialgsed kaalutlused

- ⁷³ Oma esimeses väites heidab komisjon Belgia Kuningriigile ette, et see riik takistab teiste liikmesriikide kodanikel tema territooriumil asutamiseõiguse teostamist notarina tegutsemise eesmärgil, kuna ta näeb EÜ artiklit 43 rikkudes selles ametis tegutsemise õiguse ette üksnes oma riigi kodanikele.

- ⁷⁴ See etteheide puudutab seega EÜ artiklit 43 silmas pidades üksnes asjaomastes Belgia õigusnormides selles ametis tegutsemiseks ette nähtud kodakondsustingimust.

- 75 Järelikult tuleb täpsustada, et nimetatud etteheide ei puuduta notariaadi seisundit ega korraldust Belgia õiguskorras, samuti mitte selles liikmesriigis notariametis tegutsema asumise tingimusi peale kodakondsusega seotud tingimuse.
- 76 Peale selle tuleb rõhutada, nagu väitis ka komisjon kohtuistungil, et esimene väide ei puuduta ka EÜ asutamislepingu teenuste osutamise vabadust käsitlevate sätete kohaldamist. Samuti ei puuduta nimetatud väide asutamislepingu sätete kohaldamist seoses töötajate vaba liikumisega.

– Sisulised küsimused

- 77 Kõigepealt tuleb meenutada, et EÜ artikkel 43 on üks liidu õiguse alussätteid (vt selle kohta eelkõige eespool viidatud kohtuotsus *Reyners*, punkt 43).
- 78 Asutamise mõiste on selle sätte tähenduses väga lai mõiste, mis annab liidu kodanikule võimaluse osaleda püsivalt ja kestvalt tema päritoluriigist erineva liikmesriigi majanduselus ja saada sellest kasu, soodustades sel moel füüsilisest isikust ettevõtjate tegutsemisega seotud valdkondades majanduslikku ja sotsiaalset põimumist Euroopa Liidus (vt eelkõige 22. detsembri 2008. aasta otsus kohtuasjas *C-161/07: komisjon vs. Austria*, EKL 2008, lk I-10671, punkt 24).
- 79 Liikmesriigi kodanikele teise liikmesriigi territooriumil antud asumisvabadus hõlmab eelkõige õigust alustada ja jätkata tegutsemist füüsilisest isikust ettevõtjana samadel tingimustel, mida oma kodanike jaoks sätestavad selle liikmesriigi seadused,

kus niisugune asutamine toimub (vt eelkõige 28. jaanuari 1986. aasta otsus kohtuasjas 270/83: komisjon *vs.* Prantsusmaa, EKL 1986, lk 273, punkt 13, ja selle kohta eespool viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Austria, punkt 27). Teisiti öeldes keelab EÜ artikkel 43 kõigil liikmesriikidel kehtestada õigusaktides nende territooriumil oma asutamisvabadust kasutavatele isikutele tegutsemiseks teistsugused nõuded kui need, mis kehtivad nende endi kodanike jaoks (eespool viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Austria, punkt 28).

- 80 EÜ artikli 43 eesmärk on seega tagada igale liikmesriigi kodanikule, kes alustab teises liikmesriigis füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemist, võrdne kohtlemine vastuvõtva liikmesriigi kodanikega, ning see keelab igasuguse kodakondsuse alusel diskrimineerimise, mis tuleneb asutamisvabaduse piiranguna siseriiklikest õigusnormidest (eespool viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Prantsusmaa, punkt 14).
- 81 Samas annavad käesolevas asjas vaidlusalused siseriiklikud õigusnormid notariametis tegutsemise õiguse üksnes Belgia kodanikele, nähes seega ette erineva kohtlemise kodakondsuse alusel, mis on põhimõtteliselt EÜ artikli 43 kohaselt keelatud.
- 82 Belgia Kuningriik väidab siiski, et notari tegevus ei kuulu EÜ artikli 43 kohaldamisalasse, sest see on seotud avaliku võimu teostamisega EÜ artikli 45 esimese lõigu tähenduses. Seega tuleb esiteks analüüsida avaliku võimu teostamise mõiste ulatust viimati nimetatud sätte tähenduses ja teiseks kontrollida, kas notari tegevus Belgia õiguskorras kuulub selle mõiste alla.
- 83 Mis puudutab mõistet „avaliku võimu teostamine” EÜ artikli 45 esimese lõigu tähenduses, siis tuleb rõhutada, et selle mõiste hindamisel tuleb väljakujunenud kohtupraktika kohaselt arvesse võtta, et see säte näeb lubatavate asutamisvabaduse erandite puhul ette liidu õigusele omased piirid, et vältida asutamisvabaduse osas asutamislepingu kasuliku mõju kaotamist liikmesriigi ühepoolsete sätetega (vt selle

kohta eespool viidatud kohtuotsus Reyners, punkt 50; eespool viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Kreeka, punkt 8, ja 22. oktoobri 2009. aasta otsus kohtuasjas C-438/08: komisjon *vs.* Portugal, EKL 2009, lk I-10219, punkt 35).

⁸⁴ Väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb ühtlasi, et EÜ artikli 45 esimene lõik kujutab endast erandit asutamisevabaduse aluspõhimõttest. Niisugusena tuleb seda erandit tõlgendada nii, et selle reguleerimisala piirdub sellega, mis on rangelt vajalik nende huvide kaitseks, mida see säte võimaldab liikmesriikidel kaitsta (eespool viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Kreeka, punkt 7; eespool viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Hispaania, punkt 34; 30. märtsi 2006. aasta otsus kohtuasjas C-451/03: *Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti*, EKL 2006, lk I-2941, punkt 45; 29. novembri 2007. aasta otsus kohtuasjas C-393/05: komisjon *vs.* Austria, EKL 2007, lk I-10195, punkt 35; 29. novembri 2007. aasta otsus kohtuasjas C-404/05: komisjon *vs.* Saksamaa, EKL 2007, lk I-10239, punktid 37 ja 46, ning eespool viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Portugal, punkt 34).

⁸⁵ Peale selle on Euroopa Kohus korduvalt rõhutanud, et EÜ artikli 45 esimeses lõigus ette nähtud erand peab piirduma tegevustega, mis iseenesest on otseselt ja eriomalt seotud avaliku võimu teostamisega (vt eespool viidatud kohtuotsused Reyners, punkt 45; Thijssen, punkt 8; komisjon *vs.* Hispaania, punkt 35; *Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti*, punkt 46; komisjon *vs.* Saksamaa, punkt 38, ja komisjon *vs.* Portugal, punkt 36).

⁸⁶ Selle kohta on Euroopa Kohus leidnud, et EÜ artikli 45 esimeses lõigus sätestatud erandi alla ei kuulu teatavad tegevused, mis on avaliku võimu teostamise suhtes abis- tavad või ettevalmistavad (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsused Thijssen, punkt 22; komisjon *vs.* Hispaania, punkt 38; *Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti*, punkt 47; komisjon *vs.* Saksamaa, punkt 38, ja komisjon *vs.* Portugal, punkt 36), või teatavad tegevused, mille juurde kuulub küll regulaarne ja süsteemine suhtlemine haldusasutuste või kohtuga – kaasa arvatud kohustuslik osalemine nende tegevuses –, kuid mis ei mõjuta nende institutsioonide kaalutus- ega otsustusõigust (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Reyners, punktid 51 ja 53) või teatavad tegevused, mis ei hõlma otsustusõiguse (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Thijssen, punktid 21 ja 22; 29. novembri 2007. aasta kohtuotsused komisjon *vs.* Austria,

punktid 36 ja 42; komisjon *vs.* Saksamaa, punktid 38 ja 44, ning kohtuotsus komisjon *vs.* Portugal, punktid 36 ja 41), sunniõiguse (vt selle kohta eelkõige eespool viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Hispaania, punkt 37) või sunnimeetmete kohaldamise õiguse teostamist (vt selle kohta 30. septembri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-47/02: Anker jt, EKL 2003, lk I-10447, punkt 61, ja eespool viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Portugal, punkt 44).

87 Eeltoodud kaalutlusi silmas pidades tuleb kontrollida, kas notarite tegevus Belgia õiguskorras on seotud otsese ja eriomase osalemisega avaliku võimu teostamisel.

88 Selleks tuleb võtta arvesse kõnealuse ameti esindajate tegevuste olemust (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Thijssen, punkt 9).

89 Belgia Kuningriik ja komisjon on ühel meelel selles, et notarite peamine tegevus Belgia õiguskorras seisneb nõutud vormis ametlike dokumentide koostamises. Selleks peab notar eelkõige kontrollima, et täidetud on kõik dokumendi koostamiseks seaduses ettenähtud tingimused. Ametlikul dokumendil on ka tõendusjõud ja see dokument on täitmisele pööratav.

90 Sellega seoses tuleb rõhutada, et Belgia õigusnormide kohaselt on tõestamise eesmäks dokumendid või kokkulepped, millele pooled on vabatahtlikult alla kirjutanud. Pooled otsustavad nimelt seadusega sätestatud piirides ise oma õiguste ja kohustuste ulatuse üle ning valivad enda äranägemisel neile siduvaks saavad tingimused, kui nad esitavad dokumendi või kokkuleppe notarile tõestamiseks. Notari sekkumine eeldab seega poolte varasema nõusoleku või tahteavalduste ühtlanguvuse olemasolu.

- 91 Notar ei saa ka tema poolt tõestatavat kokkulepet ühepoolselt muuta, kui pooled ei ole andnud selleks eelnevalt oma nõusolekut.
- 92 Notarite tõestamistegevus ei ole sellisena seotud otsese ja eriomase osalemisega avaliku võimu teostamisel EÜ artikli 45 esimese lõigu tähenduses.
- 93 Asjaolu, et teatavate dokumentide või kokkulepete suhtes on ette nähtud nende tõestamise kohustus, sest vastasel juhul oleksid need tühised, ei saa seada seda järeldust kahtluse alla. Nimelt on tavaline see, et erinevate dokumentide kehtivuse suhtes on siseriiklikes õiguskordades neis ette nähtud tingimustel sätestatud vorminõuded või ka kohustuslikud menetlusnõuded nende kehtivaks muutmiseks. See asjaolu ei ole seega piisav, et toetada Belgia Kuningriigi esitatud seisukohta.
- 94 Notarite kohustus kontrollida enne dokumendi või kokkuleppe tõestamist, et täidetud oleksid kõik selle dokumendi koostamiseks või kokkuleppe sõlmimiseks seaduses ette nähtud tingimused, ning kohustus keelduda puuduste korral tõestamisest ei saa samuti kummutada eeltoodud järeldust.
- 95 Tõsi on küll see, nagu rõhutab Belgia Kuningriik, et notar teostab seda kontrolli üldise huvi eesmärgil, milleks on eraõiguslike isikute toimingute õiguspärasuse ja õiguskindluse tagamine. Sellegipoolest ei saa üksnes niisuguse eesmärgi järgimine õigustada seda, et selleks vajalikud õigused on antud üksnes asjaomase liikmesriigi kodanikest notaritele.

- 96 Asjaolust, et tegevusel on üldise huvi eesmärk, ei piisa iseenesest selleks, et konkreetset tegevust saaks pidada otseselt ja eriomaselt seotuks avaliku võimu teostamisega. Teatavasti kaasneb siseriiklikes õiguskordades erinevate reguleeritud kutsealade tegevustega sageli nende tegevustega tegelevatele isikutele kohustus sellist eesmärki järgida, ilma et need tegevused oleksid siiski seotud avaliku võimu teostamisega.
- 97 Asjaolu, et notari tegevus järgib üldist eesmärki, milleks on eelkõige eraõiguslike isikute toimingute õiguspärasuse ja õiguskindluse tagamine, kujutab endast siiski ülekaalukat üldist huvi, millega võib õigustada võimalikke EÜ artikli 43 piiranguid, mis tulenevad notari tegevuse eripärast nagu piirangud, mis tulenevad neile kohaldatavast ametisse nimetamise menetlusest, nende arvu ja tööpiirkonna piiritlemine või ka nende tasustamise kord, nende sõltumatus, ametite ühitamatus ja notariameti eluaegsus, tingimusel et need piirangud on nimetatud eesmärkide saavutamiseks sobivad ja vajalikud.
- 98 Samuti on tõsi see, et sõltumata poolte tahtest peab notar keelduma õigusaktides sätestatud nõuetele mittevastava dokumendi või kokkuleppe tõestamisest. Sellest hoolimata on pooltel pärast niisugust keeldumist vabadus kas tuvastatud õigusvastasus kõrvaldada, asjaomase dokumendi või kokkuleppe tingimusi muuta või selle dokumendi koostamisest või kokkuleppe sõlmimisest loobuda.
- 99 Mis puudutab notariaalakti tõendusjõudu ja täitmisele pööratavust, siis on notariaalaktidel nende omaduste tõttu kahtlemata olulised õiguslikud tagajärjed. Asjaolust, et konkreetne tegevus sisaldab endas selliste tagajärgedega dokumentide koostamist, ei piisa siiski selleks, et seda tegevust saaks pidada otseselt ja eriomaselt seotuks avaliku õiguse teostamisega EÜ artikli 45 esimese lõigu tähenduses.

- 100 Tõepoolest tuleb eelkõige seoses notariaalakti tõendusjõuga täpsustada, et see on osa asjaomasest õiguskorras seadusega sätestatud tõendamiskorrast. Tsiviilseadustiku artikkel 1319, mis määrab kindlaks ametliku dokumendi tõendusjõu, asub nimetatud seadustiku VI peatükis „Kohustuste ja maksmise tõendamine”. Konkreetsele dokumendile seadusega antud tõendusjõud ei mõjuta seega vahetult küsimust, kas selle dokumendi koostamist hõlmav tegevus on sellisena otseselt ja eriomaselt seotud avaliku võimu teostamisega, nagu seda nõuab kohtupraktika (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsused Thijssen, punkt 8, ja komisjon vs. Hispaania, punkt 35).
- 101 Peale selle, nagu on möönnud ka Belgia Kuningriik, on omakäeliselt allkirjastatud dokumendil, mida tunnustab sellega kohustatud isik, või mida peetakse kehtivaks seaduse alusel, tsiviilseadustiku artikli 1322 kohaselt sellele alla kirjutanud isikute ja nende pärijate ja õigusjärglaste vahel „sama tõendusjõud kui ametlikul dokumendil”.
- 102 Mis puudutab ametliku dokumendi täitmisele pööratavust, siis tuleb märkida, nagu väidab ka Belgia Kuningriik, et see võimaldab ilma kohtu eelneva sekkumiseta täita selles dokumendis sisalduvat kohustust.
- 103 Ametliku dokumendi täitmisele pööratavust ei saa siiski mõista nii, et see annab notarile pädevuse, mis on otseselt ja eriomaselt seotud avaliku võimu teostamisega. Tõepoolest, kuigi notari poolt ametlikule dokumendile täitmismärke lisamisega muutub nimetatud dokument täitmisele pööratavaks, põhineb see siiski poolte tahtel koostada dokument või sõlmida kokkulepe pärast seda, kui notar on kontrollinud selle seadusele vastavust, ning anda sellele dokumendile nimetatud täidetavus.
- 104 Ühtlasi tuleb kontrollida, kas Belgia õiguskorras notarile usaldatud muud tegevused, millele Belgia Kuningriik viitab, on otseselt ja eriomaselt seotud avaliku võimu teostamisega.

- 105 Mis puudutab esiteks notari ülesandeid kinnisasjale sissenõude pööramisel, siis tuleb märkida, et notari peamine ülesanne on korraldada kohtuniku määratud tingimustel enampakkumine või asja müük kokkuleppel, kui kohtunik on teda selleks volitanud. Notar peab samuti korraldama asjaga tutvumist ja koostama pakkumistingimused, milles on märgitud müügi kuupäev ja hinna tasumine võlausaldajatele.
- 106 Seega tuleb konstateerida, et ühelt poolt ei ole notar pädev ise varale sissenõuet pöörada. Teiselt poolt nimetab täitemenetluse küsimustega tegelev kohus notari ja teeb talle ülesandeks viia läbi enampakkumine või müüa asi kokkuleppe alusel ning määrata nõuete rahuldamisjärjund. Nimetatud kohus peab tagama, et järgitakse täitmisele pööramise viise reguleerivaid õigusnorme. Nagu nähtub kohtuseadustiku artiklist 1396 võib nimetatud kohus isegi omal algatusel nõuda tõestavatelt või volitatud ametiisikutelt või ministeeriumi ametnikelt menetluse seisu kohta aruande koostamist. Vaidlustamise korral lahendab asja täitemenetlusega tegelev kohus ning notar peab koostama vaidlustamise kohta protokoll, peatama kõik toimingud ning edastama asja kohtule.
- 107 Notar täidab oma ülesandeid kinnisasjale sissenõude pööramisel seega täitemenetluse küsimusi lahendava kohtu järelevalve all, kellele notar peab edasi saatma võimalikud vaidlusküsimused, mille üle kohus otsustab ka viimase instantsina. Neid ülesandeid ei saa seega sellisena pidada otseselt ja eriomaselt seotuks avaliku võimu teostamisega (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Thijssen, punkt 21; eespool viidatud 29. novembri 2007. aasta kohtuotsused komisjon *vs.* Austria, punktid 41 ja 42; komisjon *vs.* Saksamaa, punktid 43 ja 44, ning eespool viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Portugal, punktid 37 ja 41).
- 108 Sama järeldus tuleb teiseks teha ka ülesannete osas, mis notaril on kohtuseadustiku artiklite 1186–1190 kohaselt seoses kinnisvara teatava müügiga. Nimelt nähtub neist sätetest, et niisugusele müümisele loa andmine või sellest keeldumine on kohtu pädevuses.

- 109 Mis puudutab kolmandaks notari tegevust seoses pärandvara, ühisvara või kaasomandis oleva vara nimekirjaga ning pitseerimise ja pitselite eemaldamisega, siis tuleb rõhutada, et selleks on vaja rahukohtu luba. Probleemide tekkimisel pöörduvad notar kohtuseadustiku artikli 1184 kohaselt nimetatud kohtu poole.
- 110 Mis puudutab neljandaks notari tegevust vara kohtuliku jagamise korral, siis tuleb toonitada, et ühelt poolt on kohtu pädevuses teha vara jagamise korraldus ja suunata pooled vajadusel tema poolt kindlaksmääratud tingimustel notari juurde, kelle ülesandeks on muu hulgas vara nimekirja koostamine, üldise varakogumi moodustamine ja osade koosseisu kindlaksmääramine. Teiselt poolt lahendab kõik tekkida võivad vaidlused kohus, samuti kinnitab ta notari koostatud jagatava vara nimekirja või saadab selle notarile tagasi, et viimane koostaks täiendava nimekirja või nimekirja, mis vastab kohtu antud juhistele. Seega ei teosta notar nende tegevustega avalikku võimu.
- 111 Nii on see viiendaks ka avalikul enampakkumisel müügile järgnevas võlausaldajate nõuete rahuldamisjärkude määramise menetluses. Selles menetluses on notari ülesandeks koostada müügist saadava tulu jaotamise või vajadusel eelisjärjekorras rahuldavate nõuete ja hüpoteekide rahuldamise järjekorra kohta protokoll. Võimalikud tekkivad vaidlused lahendab kohus.
- 112 Peale selle tuleb käesoleva kohtuotsuse punktides 105–111 nimetatud notari tegevuste osas täpsustada, et – nagu meenutati käesoleva kohtuotsuse punktis 86 – kutsealane tegevus, mille juurde kuulub – isegi kohustuslik – osalemine kohtu tegevuses, ei ole sellepärast veel seotud avaliku võimu teostamisega (eespool viidatud kohtuotsus Reyners, punkt 51).

- 113 Kuuendaks tuleb seoses niisuguste tehingutega, nagu kinge isikute eluajal, testament ning abieluvaraleping või seadusjärgne kooseluleping, mis peavad olema notariaalselt tõestatud, sest vastasel juhul on need tühised, viidata käesoleva kohtuotsuse punktides 90–103 esitatud kaalutlustele.
- 114 Seitsmendaks on samad kaalutlused asjakohased ka äriühingute, mittetulundusühingute ja sihtasutuste asutamisdokumentide puhul, mis peavad olema koostatud ametlike dokumentidena, sest vastasel juhul on need tühised. Peale selle tuleb lisada, et eelnimetatud juriidilised isikud saavad oma õigusvõime üksnes pärast asutamisdokumendi esitamist äriregistrile.
- 115 Mis puudutab kaheksandaks maksu kogumist, mida notaril tuleb teha, kui ta võtab vastu registreerimistoimingu või hüpoteegiga seonduva kande tegemise eest tasutava riigilõivu, siis ei saa seda iseenesest pidada otseselt ja eriomaselt seotuks avaliku või muu teostamisega. Selle kohta tuleb täpsustada, et seda kogumist viib notar läbi võlgniku arvel, mille järel ta edastab vastavad summad pädevale riigiasutusele, mistõttu ei erine see põhimõtteliselt käibemaksu kogumisest.
- 116 Mis puudutab notarite erilist seisundit Belgia õiguskorras, siis piisab meenutamisest, nagu nähtub ka käesoleva kohtuotsuse punktides 85 ja 88, et asjaolu, kas need tegevused kuuluvad EÜ artikli 45 esimeses lõigus ette nähtud erandi alla, tuleb kontrollida asjaomaste tegevuste endi olemust arvesse võttes, mitte seda seisundit kui sellist silmas pidades.
- 117 Sellega seoses tuleb siiski teha kaks täpsustust. Esiteks on selge, et kui välja arvata kohtu poolt notari määramise juhud, siis on igal poolel notariaadiseaduse artikli 9 kohaselt õigus notarit vabalt valida. Kuigi on õige, et notari tasu on kindlaks määratud

seadusega, võib erinevate notarite osutatavate teenuste kvaliteet siiski varieeruda sõltuvalt eelkõige asjaomaste isikute kutseoskustest. Sellest järeldub, et vastava territoriaalse pädevuse piires peavad notarid oma ametit, nagu märkis ka kohtujurist oma ettepaneku punktis 18, konkurentsitingimustes, mis ei ole iseloomulik avaliku võimu teostamisele.

- 118 Teiseks tuleb märkida, nagu väidab ka komisjon, ilma et Belgia Kuningriik oleks talle selles osas vastu vaieldud, et notarid vastutavad otseselt ja isiklikult oma klientide ees kahju eest, mis on tekkinud notari ülesannete täitmisel toimepandud rikkumise tulemusel.
- 119 Peale selle tuleb märkida, et Belgia Kuningriigi argument, mis on tuletatud liidu teatavatest õigusaktidest, ei ole ka veenev. Seoses käesoleva kohtuotsuse punktis 54 nimetatud õigusaktidega tuleb täpsustada, et asjaolu, et seadusandja otsustas jätta konkreetse õigusakti kohaldamisalast välja notari tegevuse, ei tähenda, et see tegevus kuulub tingimata EÜ artikli 45 esimeses lõigus sätestatud erandi alla. Eeskätt direktiivi 2005/36 osas tuleneb selle direktiivi põhjenduse 41 sõnastusest, mille kohaselt see „ei piira [...] [EÜ] artikli 45 rakendamist eelkõige notarite suhtes”, et liidu seadusandja ei võtnud nimelt seisukohta EÜ artikli 45 esimese lõigu kohaldatavuse kohta notari kutseala suhtes.
- 120 Argument, mis tugineb käesoleva kohtuotsuse punktis 55 nimetatud määrustele, ei ole samuti asjakohane. Need määrused puudutavad nimelt nende ametlike dokumentide tunnustamist ja täitmist, mis on liikmesriigis vastu võetud ja täitmisele pööratavad, ning need ei mõjuta järelikult EÜ artikli 45 esimese lõigu tõlgendamist. Peale selle tuleneb kohtupraktikast, mis on analoogia korras kohaldatav määrusele nr 44/2001, et selleks et dokumenti saaks kvalifitseerida ametliku dokumendina nimetatud määruse

tähenduses, on vajalik kas avaliku võimu kandja või riigi volitatud mõne muu institutsiooni sekkumine (vt selle kohta 17. juuni 1999. aasta otsus kohtuasjas C-260/97: Unibank, EKL 1999, lk I-3715, punktid 15 ja 21).

- ¹²¹ Mis puudutab käesoleva kohtuotsuse punktis 56 nimetatud 1994. aasta ja 2006. aasta resolutsioone, siis tuleb rõhutada, et neil puuduvad õiguslikud tagajärjed, kuna sellised resolutsioonid ei ole oma olemuselt siduvad aktid. Peale selle, kuigi neis on viidatud, et notari kutseala kuulub EÜ artikli 45 kohaldamisalasse, väljendas parlament nendest resolutsioonidest esimeses sõnaselgelt soovi, et tuleb võtta meetmeid kaotamiseks notariametis tegutsema asumise eeldusena ära kodakondsustingimus; seda seisukohta kinnitati kaudselt uuesti 2006. aasta resolutsioonis.
- ¹²² Seoses argumendiga, mille Belgia Kuningriik tuletas eespool viidatud kohtuotsusest Colegio de Oficiales de la Marina Mercante Española, tuleb täpsustada, et selle kohtuotsuse aluseks olnud kohtuasi puudutas EÜ artikli 39 lõike 4, mitte EÜ artikli 45 esimese lõigu tõlgendamist. Peale selle tuleneb nimetatud kohtuotsuse punktist 42, et kui Euroopa Kohus leidis, et kaptenite ja vanemtüürimeeste ülesanded kujutavad endast osalemist avaliku võimu volituste teostamises, siis pidas kohus silmas nende ülesandeid kogumis. Euroopa Kohus ei analüüsinud seega kaptenitele ja vanemtüürimeestele ainult notariaalküsimustes antud pädevust, nagu testamentide vastuvõtmine, nende säilitamine ja edasiandmine, eraldiseisvalt nende muust pädevusest, nagu eelkõige neile antud sunni- ja sanktsioonimeetmete kohaldamise õigus.
- ¹²³ Neil asjaoludel tuleb konstateerida, et notari tegevused, nii nagu need on praegu määratletud Belgia õiguskorras, ei ole seotud avaliku võimu teostamisega EÜ artikli 45 esimese lõigu tähenduses.

- 124 Seega tuleb järeldada, et Belgia õigusnormides notariametis tegutsemiseks ette nähtud kodakondsustingimus kujutab endast EÜ artiklis 43 keelatud diskrimineerimist kodakondsuse alusel.
- 125 Eeltoodud kaalutlustest lähtudes tuleb konstateerida, et esimene väide on põhjendatud.

Teine väide

Poolte argumendid

- 126 Komisjon heidab Belgia Kuningriigile ette, et viimane ei ole direktiivi 89/48 notari kutseala suhtes üle võtnud. Komisjoni arvates ei saa see kutseala olla nimetatud direktiivi kohaldamisalast välja jäetud, kuna notari tegevus ei ole otseselt ja eriomaselt seotud avaliku võimu teostamisega.
- 127 Nimetatud institutsioon meenutab, et direktiiv 89/48 lubab liikmesriikidel ette näha kas sobivustesti või kohanemisaja, mis võimaldavad tagada notaritelt nõutava kõrge kvalifikatsioonitaseme. Peale selle ei takista selle direktiivi kohaldamine konkursi kaudu notarite töölevõtmist, vaid üksnes võimaldab teiste liikmesriikide kodanikel sellel konkursil osaleda. Niisugune kohaldamine ei mõjuta ka notarite nimetamise menetlust.

- 128 Lisaks väidab Ühendkuningriik, et direktiivi 2005/36 põhjenduses 41 sisalduv viide notariametile ei jäta seda kutseala tervikuna selle direktiivi kohaldamisalast välja.
- 129 Belgia Kuningriik märgib ilma formaalselt vastuvõetamatuse vastuväidet esitamata, et teine väide ei puuduta mitte direktiivi 2005/36, vaid direktiivi 89/48 väidetavat üle võtmata jätmist. Direktiiviga 2005/36 tunnistati aga direktiiv 89/48 alates 20. oktoobrist 2007 kehtetuks.
- 130 Sisulistes küsimustes väidab nimetatud liikmesriik nagu ka Leedu Vabariik, Ungari Vabariik ja Slovaki Vabariik, et direktiivi 2005/36 põhjendus 41 sätestab sõnaselgelt, et see „ei piira [EÜ] artikli 39 lõike 4 rakendamist ja [EÜ] artikli 45 rakendamist eelkõige notarite suhtes”. See reservatsioon kinnitab, et notariamet kuulub EÜ artikli 45 esimese lõigu kohaldamisalasse, mistõttu direktiiv 2005/36 ei ole selle kutseala suhtes kohaldatav. Lisaks märgib Leedu Vabariik, et vähem spetsiifiline, kuid sarnane reservatsioon asub direktiivi 89/48 põhjenduses 12.

Euroopa Kohtu hinnang

– Vastuvõetavus

- 131 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tuleb EÜ artikli 226 alusel toimivas menetluses hinnata kohustuste rikkumist lähtuvalt liidu õigusnormidest, mis kehtivad selle tähtaja lõpus, mille komisjon määras asjaomasele liikmesriigile põhjendatud

arvamuse järgimiseks (vt eelkõige 9. novembri 1999. aasta otsus kohtuasjas C-365/97: komisjon vs. Itaalia, EKL 1999, lk I-7773, punkt 32; 5. oktoobri 2006. aasta otsus kohtuasjas C-275/04: komisjon vs. Belgia, EKL 2006, lk I-9883, punkt 34, ja 19. märtsi 2009. aasta otsus kohtuasjas C-270/07: komisjon vs. Saksamaa, EKL 2009, lk I-1983, punkt 49).

¹³² Käesolevas asjas lõppes nimetatud tähtaeg 18. detsembril 2006. Samas oli direktiiv 89/48 sellel kuupäeval veel jõus, kuna direktiiv 2005/36 tunnistab direktiivi 89/48 kehtetuks alles alates 20. oktoobrist 2007. Seega ei ole direktiivi 89/48 üle võtmata jätmisel põhinev hagi esemetu (vt analoogia korras 11. juuni 2009. aasta otsus kohtuasjas C-327/08: komisjon vs. Prantsusmaa, punkt 23).

¹³³ Järelikult tuleb Belgia Kuningriigi esitatud vastuväide tagasi lükata.

– Sisulised küsimused

¹³⁴ Komisjon heidab Belgia Kuningriigile ette, et viimane ei ole direktiivi 89/48 notari kutseala suhtes üle võtnud. Seega tuleb kontrollida, kas nimetatud direktiiv on selle kutseala suhtes kohaldatav.

¹³⁵ Selles osas tuleb võtta arvesse direktiivi vastuvõtmise õiguslikku konteksti.

- 136 Tuleb märkida, et seadusandja nägi direktiivi 89/48 põhjenduses 12 sõnaselgelt ette, et selle direktiiviga loodud kõrgharidusdiplomide tunnustamise üldsüsteem „ei piira mitte mingil määral [EÜ artikli 45] kohaldamist”. Niimoodi sõnastatud reservatsioon väljendab seadusandja tahet jätta EÜ artikli 45 esimese lõigu alla kuuluv tegevus nimetatud direktiivi kohaldamisalast välja.
- 137 Kuid direktiivi 89/48 vastuvõtmise ajal ei olnud Euroopa Kohtul veel olnud võimalust võtta seisukoht küsimuse osas, kas notari tegevus kuulub või mitte EÜ artikli 45 esimese lõigu alla.
- 138 Peale selle kinnitas parlament direktiivi 89/48 vastuvõtmisele järgnenud aastatel oma 1994. ja 2006. aasta resolutsioonides, mida käsitleti käesoleva kohtuotsuse punktides 56 ja 121, ühelt poolt, et notari kutsealale tuleb täielikult kohaldada EÜ artikli 45 esimest lõiku, samal ajal kui ta teisalt väljendas soovi, et sellel kutsealal tegutsema asumise eeldusena kaotataks ära kodakondsustingimus.
- 139 Peale selle pidas liidu seadusandja direktiivi 89/48 asendanud direktiivi 2005/36 vastuvõtmisel tähtsaks täpsustada selle põhjenduses 41, et direktiiv ei piira EÜ artikli 45 rakendamist „eelkõige notarite suhtes”. Nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 119, ei võtnud liidu seadusandja seda reservatsiooni tehes seisukohta seoses EÜ artikli 45 esimese lõigu ja seega direktiivi 2005/36 kohaldatavusega notari tegevuse suhtes.
- 140 Seda kinnitavad eelkõige viimati nimetatud direktiivi ettevalmistavad materjalid. Nimelt tegi parlament oma 11. veebruari 2004. aasta esimesel lugemisel vastu võetud õigusloomega seotud resolutsiooni ettepanekus võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv kutsekvalifikatsioonide tunnustamise kohta (EÜT 2004, C 97E,

lk 230) ettepaneku, et direktiivi 2005/36 tekstis tuleks sõnaselgelt viidata asjaolule, et seda direktiivi ei kohaldata notarite suhtes. Kuigi seda ettepanekut ei sisaldanud muudetud ettepanek Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi kohta, mis käsitleb kutsekvalifikatsioonide tunnustamist (KOM(2004) 317 lõplik) ega ka nõukogu 21. detsembri 2004. aasta ühine seisukoht (EÜ) nr 10/2005, toimides asutamislepingu artiklis 251 sätestatud korras, eesmärgiga võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv kutsekvalifikatsioonide tunnustamise kohta (ELT 2005, C 58E, lk 1), ei olnud selle põhjuseks siiski asjaolu, et kavandatud direktiivi tuleks kohaldada notari kutseala suhtes, vaid nimelt see, et „tegevuste osas, mis eeldavad otsust ja eriomast seotust avaliku võimuga, [oli] erand asutamisvabaduse ja teenuste osutamise vabaduse põhimõtetest ette nähtud EÜ artikli 45 [esimeses lõigus]”.

¹⁴¹ Võttes arvesse erilisi asjaolusid, mis kaasnesid õigusloome protsessiga, ja seetõttu tekkinud ebakindlat olukorda, nagu see nähtub eespool meenutatud õiguslikust kontekstist, ei ole võimalik konstateerida, et põhjendatud arvamuses määratud tähtaja lõpus oli liikmesriikidel piisavalt selge kohustus võtta direktiiv 89/48 üle notari kutseala suhtes.

¹⁴² Järelikult tuleb teine väide tagasi lükata.

¹⁴³ Eeltoodud kaalutlustest lähtudes tuleb konstateerida, et kuna Belgia Kuningriik kehtestas notariametis tegutsemiseks kodakondsustingimuse, siis on Belgia Kuningriik rikkunud EÜ artiklist 43 tulenevaid kohustusi, ning ülejäänud osas tuleb hagi jätta rahuldamata.

Kohtukulud

- ¹⁴⁴ Kodukorra artikli 69 lõike 3 alusel võib Euroopa Kohus määrata kulude jaotuse või jätta kummagi poole kohtukulud tema enda kanda, kui osa nõudeid rahuldatakse ühe poole, osa teise poole kasuks. Kuna komisjoni hagi on rahuldatud vaid osaliselt, tuleb kummagi poole kohtukulud jätta nende endi kanda.
- ¹⁴⁵ Kodukorra artikli 69 lõike 4 esimese lõigu alusel kannavad menetlusse astunud liikmesriigid ise oma kohtukulud. Järelikult kannavad Tšehhi Vabariik, Prantsuse Vabariik, Läti Vabariik, Leedu Vabariik, Ungari Vabariik, Slovaki Vabariik ja Ühendkuningriik oma kohtukulud ise.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

- 1. Kuna Belgia Kuningriik kehtestas notariametis tegutsemiseks kodakondsustingimuse, siis on Belgia Kuningriik rikkunud EÜ artiklist 43 tulenevaid kohustusi.**
- 2. Jätta hagi ülejäänud osas rahuldamata.**
- 3. Jätta Euroopa Komisjoni, Belgia Kuningriigi, Tšehhi Vabariigi, Prantsuse Vabariigi, Läti Vabariigi, Leedu Vabariigi, Ungari Vabariigi, Slovaki Vabariigi ning Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi kohtukulud nende endi kanda.**

Allkirjad